

В. В. Качан
orcid.org/0009-0007-0243-4872
кандидат юридичних наук,
начальник митного поста «Західний»
Київської митниці

ПРЕФЕРЕНЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ У ЗОВНІШНІЙ ТОРГІВЛІ: ЗАГАЛЬНОПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Вступ. Постійна інтенсифікація зовнішньоекономічної діяльності, потреба у формуванні глобалізованої, ефективної та максимально лібералізованої системи міжнародних ланцюгів постачання обумовили запровадження та широке використання системи преференцій для переміщення товарів між окремими державами, всередині їх об'єднань і окремих територій. Тарифні та нетарифні преференції становлять базис лібералізованої торгівлі, але при цьому вимагають особливої уваги та контролю для попередження зловживань та порушень для уникнення негативного впливу на національних товаровиробників, економічні та інші стратегічні інтереси держав-учасниць. Вони відіграють значну роль у збалансованості митного регулювання через встановлення ставок імпорتنих та експортних мит, і, як наслідок, впливають на рівень надходжень до державного бюджету, а також виконують рятувальну роль за недостатності окремих категорій товарів на ринку і формують особливий режим переміщення через кордони офіційних представників держав. За загальним правилом, сутність таких преференцій полягає у наданні більш вигідного конкурентного положення на внутрішніх ринках іноземним товарам, що походять з країн, що розвиваються, та найменш розвинених країн, порівняно з вітчизняними або походженням з розвинених країн, шляхом зменшення чи скасування мит. Крім того, їх може бути запроваджено з метою поліпшення умов для імпорту товарів, що відсутні або наявні в обмеженій кількості у певній державі (наприклад, товари медичного характеру для протидії захворюваності під час пандемії COVID-19), при створенні зон вільної торгівлі чи інших подібних за своїм призначенням утворень (вільних економічних зон), для окремих категорій посадових осіб (дипломатичний та консульський корпус). Надання та використання торговельних преференцій є ключовою метою Стамбульської програми дій, ухваленої на четвертій Конференції ООН з найменш розвинутих країн у 2013 р., що підтверджено в Цілі 17 сталого розвитку ООН – «Партнерство заради сталого розвитку» (UNCTAD, n.d. b; UN, 2015).

Преференційні механізми у митному регулюванні зовнішньоекономічної діяльності на теперішній час визнаються устояним стандартом, адже надають необхідне спрощення процедурам перетину митних кордонів, являють собою особливу систему виключень із загальних митних правил. Їх передбачено низкою міжнародних зобов'язань України, включаючи Угоду щодо спрощення процедур торгівлі СОТ, Міжнародну конвенцію щодо спрощення та гармонізації митних процедур ВМО, окремі положення Угоди про асоціацію України та ЄС, які містять вимоги щодо практичної реалізації заходів з сприяння торгівлі, застосування преференційних механізмів у митному регулюванні зовнішньоекономічної діяльності.

Правовий напрямок наукових розробок у сфері преференційних механізмів у сфері зовнішньої торгівлі та зовнішньоекономічної діяльності представлений напрацюваннями представників науки митного права Є. Додіна, С. Ківалова, Б. Кормича, А. Мазура, О. Мальського, Т. Мармилової, М. Шульги та інших. Переважно вони мають прикладний характер, присвячені розгляду окремих видів преференційних режимів зовнішньої торгівлі, а загальнотеоретичні питання формування та застосування таких механізмів сприяння торгівлі, їх правової природи та напрямів розвитку у них наводяться оглядово. Це обумовлює обрання метою цієї статті означення базових теоретико-правових засад конституювання та динаміки преференційних механізмів у зовнішній торгівлі, їх суті та особливостей застосування та дієвості у мирний час, під час дії надзвичайного правового режиму воєнного стану в Україні.

Преференціями (від лат. *praefereantia* – перевага) є особливі пільги, пріоритети, сприятливі умови, привілеї та полегшення, що надаються державами одна одній на засадах взаємності або в односторонньому прядку для підтримки певних видів діяльності або з метою спрощення режимів перетину митних кордонів. Їх проявами можуть бути знижені податки, пільгові кредити, знижені тарифи та мито або їх скасування. Торговельні та митні преференції на теперішній час стали звичною практикою для подолання кризових тенденцій на ринках, підтримки економіки окремих держав, створення особливих режимів зовнішньої торгівлі усередині інтеграційних утворень, а також втіленням традицій дипломатичних зносин між державами. Такі преференції надають значних можливостей для широкого представлення товарів з країн, що розвиваються, та найменш розвинених країн, на внутрішніх ринках зарубіжних розвинених держав. Це зумовлює формування надійного механізму контролю за правильністю визначення країни походження товару. Крім того, отримання тарифних преференцій є інструментом зміни структури експорту для країн-бенефіціарів, а також орієнтація її на країни, що надають такі преференції. Також важливим є той факт, що розширення експорту є неможливим без збільшення виробництва, що сприяє не лише збільшенню кількісного складу товарів, а й створенню робочих місць та, як наслідок, підвищенню рівня життя населення і економічному зростанню таких країн у цілому. Система внутрішньодержавних преференцій може охоплювати схвалені державою переваги, пільги і пріоритети (списання боргів, зниження податків, пільг, кредити і митні платежі, прискорена амортизація основних фондів тощо) для окремих галузей національного господарства та вітчизняних підприємств, що мають стратегічне значення та у розвитку яких держави є особливо зацікавленими (Нагребельний, 1998).

Держави, що запроваджують митні преференції, розраховують на активізацію зовнішньоекономічних зв'язків, забезпечення результативної зовнішньоторговельної політики, і виконують у таких спосіб взяті на себе міжнародні зобов'язання. Фінансовим змістом преференційних механізмів є сприяння розширенню внутрішнього ринку розвиненої держави за рахунок економічно слабкішого торговельного партнера – з однієї сторони та надання допомоги вразливій державі – з іншої. Встановлені державою пільги зі сплати митних платежів заохочують зовнішньоторговельну співпрацю та сприяють залученню інвестицій та інших ресурсів, що активує міжнародне співробітництво. Зацікавленість держав у зниженні або скасуванні мита на товари, ввезення яких є необхідним для розвитку внутрішнього ринку, також є важливим фактором для запровадження митних преференцій. У Митному глосарії ЄС зазначається, що преференції у митній сфері є пільговим митним режимом для товарів на митну територію ЄС з певних країн або територій. ЄС уклав преференційні угоди з різними країнами чи групами країн, і вони є переважно двосторонніми. За допомогою преференцій звільняються від сплати митних зборів і податків товари, що надходять з країни, з якою була укладена така угода (Gerlach, n.d.).

Суть митних преференцій викладена у Принципах Женевської конференції ЮНКТАД 1964 р. (United Nations Conference on trade and development, 1964), зокрема у Принципі 8: «Міжнародна торгівля має бути взаємовигідною, базуватися на режимі найбільшого сприяння, і не чинити шкоди торговельним інтересам держав. Розвинені країни мають надавати поступки країнам, що розвиваються, і поширювати на них усі поступки, яких вони надають одна одній, і не повинні, надаючи такі поступки, вимагати від країн, що розвиваються, будь-яких поступок. Тарифні та нетарифні преференції мають запроваджуватися для країн, що розвиваються у цілому, без поширення на розвинені країни. Країни, що розвиваються, не повинні поширювати на розвинені країни преференційний режим, який діє між ними. Спеціальні преференції слід розглядати як перехідні та такі, що підлягають поступовому скороченню. Вони мають бути скасовані, коли ефективні міжнародні заходи, що гарантують принаймні еквівалентні переваги відповідним країнам, почнуть діяти» (р. 10–11).

Для визначення приналежності країни до тих, що розвиваються, необхідно звернутися до рекомендацій ООН, яка поділяє країни світу на дві основні категорії, а саме «розвинені країни» (Developed Countries, n.d.) та «країни, що розвиваються» (Developing Countries List, 2024; Developing Countries, n.d.). Ця класифікація базується на економічному статусі, зокре-

ма, показниках валового внутрішнього продукту (ВВП), валового національного продукту (ВНП), прибутку на душу населення, індустріалізації, рівня життя тощо (Bhwan, 2024). Також виокремлюються найменш розвинені країни, до яких належать 45 країн азійського (8), африканського (33), карибського (1) та тихоокеанського регіонів (3) (UN, n.d.).

Запровадження преференційних механізмів у зовнішній торгівлі та, зокрема, у обов'язковому її компоненті – переміщеннях через митні кордони держав – не передбачає повної відмови від стандартних митних формальностей, зокрема, митного контролю, митного огляду тощо. Вони здійснюються незалежно від того, застосовуються митні преференції або ні, адже виступають специфічним видом захисту держав та їх стратегічних (економічних, соціальних тощо) інтересів, а також втіленням здійснюваної державами зовнішньоторговельної політики. Як зазначається, у дослідницькій літературі, надання митних преференцій (взаємній чи невзаємній основі) при здійсненні торговельно-політичних відносин передбачає застосування наступних основних форм: 1) звільнення від сплати митних платежів за чинним в країні або митному союзу імпортом митним тарифом; 2) зниження ставок митних платежів; 3) встановлення тарифних квот на преференційне ввезення (вивезення) товарів (Ватагович, 2017).

Преференції є результатом співпраці країн, базованої на національних та взаємно погоджуваних підходах і традиціях товарообігу тощо. Для визначення таких преференцій UNCTAD було розроблено систему узагальнених преференцій, або Генеральну систему преференцій – тарифних пільг для країн, що розвиваються, які надаються на невзаємній основі розвиненими країнами (UNCTAD, n.d. a). Її базисними принципами є: добровільність надання розвиненими країнами односторонніх тарифних пільг на користь країн, що розвиваються, а також індивідуальність побудови національних схем преференцій. Вони використовуються при розробці національних систем преференцій окремих країн або регіональних інтеграційних об'єднань. Впровадженню цього механізму сприяє серія довідників UNCTAD щодо застосування системи преференцій (UNCTAD, n.d. b), завдяки яким підвищується обізнаність експортерів та державних службовців у країнах, що розвиваються, щодо торговельних можливостей, доступних за цією системою та іншими преференційними торговельними угодами, а також кращому розумінню застосованих правил і норм з метою сприяння їх ефективній діяльності та якнайкращому використанню передбачених можливостей і поступок. Зокрема, відповідно до Довідника для ЄС (UNCTAD, 2022), кроками для використання преференційних механізмів є такі: 1. Перевірка покриття країни та визначення відповідної країни-бенефіціара; 2. Встановлення правильної тарифної класифікації товару, призначеного для експорту до ЄС у відповідності до комбінованої номенклатури; 3. Перевірка покриття продукту: визначення того, чи має продукт преференцію згідно зі схемою генеральної системи преференцій ЄС; 4. Оцінка преференційної маржі; 5. Дослідження можливостей отримання додаткових преференцій; 6. Встановлення відповідності критеріям походження, встановленим ЄС; 7. Перевірка умов доставки; 8. Підготовка документального підтвердження (р. 2–3).

Відповідно до Інструкції про порядок визначення країни походження товарів/послуг, оформлення та засвідчення сертифікатів відповідних форм, затвердженої Рішенням президії Торгово-промислової палати України від 27.02.2002 р., протокол № 21(5) (Президія Торгово-промислової палати України, 2002), «Генеральна система преференцій – система, яка визначає преференційні тарифні умови для окремих товарів, що експортуються з країн, які розвиваються (країни-бенефіціари), у розвинуті країни (країни-донори). Гарантовані цією системою пільги можуть виражатися у частковому або повному звільненні від ввізного мита» (п. 2.6).

У статті 281 Митного кодексу України (Верховна Рада України, 2012) відзначається, що «допускається встановлення тарифних пільг (тарифних преференцій) щодо ставок Митного тарифу України у вигляді звільнення від оподаткування ввізним митом, зниження ставок ввізного мита або встановлення тарифних квот відповідно до законодавства України та для ввезення товарів, що походять з держав, з якими укладено відповідні міжнародні договори».

Режим воєнного стану, введений Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» (Президент України, 2022), що затверджений Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX «Про затвердження Указу Пре-

зидента України «Про введення воєнного стану в Україні» (Верховна Рада України, 2022а), спричинив оновлення діючого законодавства і згадана ст. 281 Митного кодексу України була доповнена відповідно до Закону України від 21 червня 2022 р. «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо перегляду окремих пільг з оподаткування» (Верховна Рада України, 2022b) частиною шостою про встановлення тарифних преференцій у відповідь на дружні дії держав щодо реалізації законних прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України. Подібних змін зазнав і Закон України від 16 квітня 1991 р. «Про зовнішньоекономічну діяльність» (Верховна Рада України, 1991). Крім того, у 2023 р. Перехідні положення Митного кодексу України було доповнено (Верховна Рада України, 2023) пунктом 9²⁹ щодо правил прямого транспортування товарів з країни походження та їх перебування під митним контролем країни транзиту (за умов наявності у преференційних правилах походження до міжнародних договорів про вільну торгівлю). Таке перебування має бути підтверджене наданням одного або декількох таких документів: сертифікати, митні декларації у митному режимі транзиту, книжка МДП (Carnet TIR), лист-підтвердження на офіційному бланку митних органів країн транзиту, єдиний транспортний документ, який регламентує перевезення товарів з країни експорту через країну (країни) транзиту; товаросупровідні документи, засвідчені митним органом країни експорту, з відомостями про накладення митного забезпечення.

Крім наведених нормативних документів, законодавством України передбачено низку інших преференцій – випадків звільнення від сплати мита, акцизного податку та податку на додану вартість під час ввезення товарів. Такі спрощення об'єднуються у наступні основні групи: ввезення товарів походженням з країн, до яких застосовується національний режим або режим найбільшого сприяння; ввезення товарів, що належать резиденту України чи вироблених ним за межами митної території України (раніше вивезених транспортних засобів; продукції морського промислу; повернення товарів українського походження; готової продукції з режиму переробки тощо); ввезення товарів для здійснення конкретних урядових програм (вільні економічні зони, гранти міжнародних фондів тощо); ввезення окремих товарів, визначених законодавством України важливими для функціонування економіки України; ввезення товарів з країн, з якими укладені міждержавні угоди про вільну торгівлю, що передбачають взаємне звільнення від митних платежів. В останньому випадку умови звільнення від сплати ввізного мита встановлюються конкретними міждержавними угодами, які передбачають підтвердження країни походження товару сертифікатом про походження товару та сертифікатом з перевезення товару (Professional, n.d.).

Підсумовуючи, необхідно відзначити деякі характерні риси тарифних преференційних механізмів для розвитку зовнішньої торгівлі. Так, 1) їх застосування є можливим як на взаємній, так й на односторонній основі; 2) обмеженим є коло бенефіціарів – країни, що розвиваються, та найменш розвинені країни; 3) необхідність оформлення сертифікатів про підтвердження походження з країни цього пулу. У цілому, преференційні механізми, що забезпечують заходження на ринки розвинених країн товарів з країн, що розвиваються, не можна вважати абсолютно оптимальним інструментом зовнішньоторговельної діяльності у сучасних економічних реаліях, вони мають як позитивні, так й негативні сторони для країн, що їх надають та одержують. При їх запровадженні важливим є дотримання балансу та виваженості у формуванні митної політики держав з належним урахуванням усіх ризиків для соціального, економічного та політичного положення країн-донорів та країн-бенефіціарів.

Висновки. Преференційні механізми є важливим аспектом розвитку і лібералізації міжнародної торгівлі, окремим напрямком зовнішньоекономічної та митної політики держав. Охоплюючи тарифні та нетарифні заходи впливу, вони чинять рятувальний вплив для економік країн-бенефіціарів, полегшують наслідки ризиків економічних навантажень та у цілому сприяють розвитку соціально-економічного стану таких країн. Проте поряд із цим важливим є встановлення такого збалансованого положення, за якого відбуватиметься й розвиток міждержавної торгівлі із забезпеченням підтримки країн, що розвиваються, та найменш розвинених країн, й захищатимуться національні інтереси країн-донорів і розвиватиметься взаємовигідний товарообмін, відбуватиметься зниження рівня економічної нерівності між країнами,

що розвиваються, найменш розвиненими та економічно розвиненими країнами. А зважаючи на можливі загрози правопорушень, важливим є удосконалення системи управління ризиками у митній справі для виявлення недостовірних відомостей про країну походження товарів.

Література

- Ватагович, М. І. (2017). Сучасні теоретичні засади митного регулювання в контексті державного регулювання національної економіки: міжнародні аспекти. *Ефективна економіка*, 8. <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6933>
- Верховна Рада України. (1991, 16 квітня). Закон про зовнішньоекономічну діяльність № 959-XII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>
- Верховна Рада України. (2012, 13 березня). Митний кодекс України № 4495-VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
- Верховна Рада України. (2022a, 24 лютого). Закон про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» № 2102-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>
- Верховна Рада України. (2022b, 21 червня). Закон про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо перегляду окремих пільг з оподаткування № 2325-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2325-20#n18>
- Верховна Рада України. (2023, 14 липня). Закон про внесення змін до Митного кодексу України щодо приведення порядку визначення країни походження товару у відповідність із Митним кодексом Європейського Союзу та забезпечення реалізації угод України про вільну торгівлю № 3261-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3261-20#Text>
- Нагребельний, В. (1998). Преференції. *Юридична енциклопедія*. Т. 5. К.: «Укр. енцикл.». <https://leksika.com.ua/10150608/legal/preferentsiyi>
- Президент України. (2022, 24 лютого). Указ про введення воєнного стану в Україні № 64/2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>
- Президія Торгово-промислової палати України. (2002, 27 лютого). Рішення про затвердження Інструкції про порядок визначення країни походження товарів/послуг, оформлення та засвідчення сертифікатів відповідних форм. Протокол № 21(5). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0021571-02>
- Bhwan, P. (2024, January 7). List of Developed and Developing Countries in the World. *Tempo.co*. <https://en.tempo.co/read/1818198/list-of-developed-and-developing-countries-in-the-world>
- Developed Countries. (n.d.). <https://wisevoter.com/country-rankings/developed-countries/>
- Developing Countries List. (2024). https://cdn.ymaws.com/membership.globalfamilydoctor.com/resource/resmgr/documents/list_developing_countries_20.pdf
- Developing Countries. (n.d.). <https://www.worlddata.info/developing-countries.php>
- Gerlach. (n.d.). What are Preferences in customs? <https://gerlach-customs.com/customs-glossary/preferences/>
- LexInform. (2022, 1 липня). Кабінет Міністрів надаватиме тарифні преференції у відповідь на дружні дії інших держав. <https://lexinform.com.ua/zakonodavstvo/kabinet-ministriv-nadavatyme-taryfni-preferentsiyi-u-vidpovid-na-druzhni-diyi-inshyh-derzhav/>
- Professional. (n.d.). Пільги та преференції. <https://qdpro.com.ua/uk/catalogue/16080000>
- UN. (2015). The 17 Goals. <https://sdgs.un.org/goals>
- UN. (n.d.). UN list of least developed countries. <https://unctad.org/topic/least-developed-countries/list>
- UNCTAD. (2022). Generalized System of Preferences. Handbook on the scheme of the european union united nations conference on trade and development. Fifth edition. https://unctad.org/system/files/official-document/itcdtsbmisc25rev5_en.pdf
- UNCTAD. (n.d. a). Generalized System of Preferences. <https://unctad.org/topic/trade-agreements/generalized-system-of-preferences>
- UNCTAD. (n.d. b). GSP – Handbooks. <https://unctad.org/publications-search?f%5B0%5D=product%3A498>
- United Nations Conference on trade and development. (1964). Proceedings. https://unctad.org/en/Docs/econf46d141vol1_en.pdf

References

- Vatahovych, M. I. (2017). Suchasni teoretychni zasady mytnoho rehuliuвання v konteksti derzhavnoho rehuliuвання natsionalnoi ekonomiky: mizhnarodni aspekty. *Efektynna ekonomika*, 8. <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6933> [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada Ukrainy. (1991, 16 kvitnia). Zakon pro zovnishnoekonomichnu diialnist № 959-XII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> [in Ukrainian].

- Verkhovna Rada Ukrainy. (2012, 13 bereznia). Mytnyi kodeks Ukrainy № 4495-VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada Ukrainy. (2022a, 24 liutoho). Zakon pro zatverdzhennia Ukazu Prezydenta Ukrainy «Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini» № 2102-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada Ukrainy. (2022b, 21 chervnia). Zakon pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo perehliadu okremykh pilh z opodatkovannia № 2325-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2325-20#n18> [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada Ukrainy. (2023, 14 lypnia). Zakon pro vnesennia zmin do Mytnoho kodeksu Ukrainy shchodo pryvedennia poriadku vyznachennia krainy pokhodzhennia tovaru u vidpovidnist iz Mytnym kodeksom Yevropeiskoho Soiuzu ta zabezpechennia realizatsii uhod Ukrainy pro vilnu torhivliu № 3261-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3261-20#Text> [in Ukrainian].
- Nahrebelnyi, V. (1998). Preferentsii. *Yurydychna entsyklopediia*. T. 5. K.: «Ukr. entsykl.». <https://leksika.com.ua/10150608/legal/preferentsiyi> [in Ukrainian].
- Prezydent Ukrainy. (2022, 24 liutoho). Ukaz pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini № 64/2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> [in Ukrainian].
- Prezidiia Torhovo-promyslovoi palaty Ukrainy. (2002, 27 liutoho). Rishennia pro zatverdzhennia Instruksii pro poriadok vyznachennia krainy pokhodzhennia tovariv/posluh, oformlennia ta zasvidchennia sertyfikativ vidpovidnykh form. Protokol № 21(5). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0021571-02> [in Ukrainian].
- Bhwan, P. (2024, January 7). List of Developed and Developing Countries in the World. *Tempo.co*. <https://en.tempo.co/read/1818198/list-of-developed-and-developing-countries-in-the-world>
- Developed Countries. (n.d.). <https://wisevoter.com/country-rankings/developed-countries/>
- Developing Countries. (n.d.). <https://www.worlddata.info/developing-countries.php>
- Developing Countries List. (2024). https://cdn.ymaws.com/membership.globalfamilydoctor.com/resource/resmgr/documents/list_developing_countries_20.pdf
- Gerlach. (n.d.). What are Preferences in customs? <https://gerlach-customs.com/customs-glossary/preferences/>
- LexInform. (2022, 1 lypnia). Kabinet Ministriv nadavatyme taryfni preferentsii u vidpovid na druzhni dii inshykh derzhav. <https://lexinform.com.ua/zakonodavstvo/kabinet-ministriv-nadavatyme-taryfni-preferentsiyi-u-vidpovid-na-druzhni-diyi-inshyh-derzhav/> [in Ukrainian].
- Professional. (n.d.). Pilhy ta preferentsii. <https://qdpro.com.ua/uk/catalogue/16080000> [in Ukrainian].
- UN. (2015). The 17 Goals. <https://sdgs.un.org/goals>
- UN. (n.d.). UN list of least developed countries. <https://unctad.org/topic/least-developed-countries/list>
- UNCTAD. (2022). Generalized System of Preferences. Handbook on the scheme of the european union united nations conference on trade and development. Fifth edition. https://unctad.org/system/files/official-document/itcdtsbmisc25rev5_en.pdf
- UNCTAD. (n.d. a). Generalized System of Preferences. <https://unctad.org/topic/trade-agreements/generalized-system-of-preferences>
- UNCTAD. (n.d. b). GSP – Handbooks. <https://unctad.org/publications-search?f%5B0%5D=product%3A498>
- United Nations Conference on trade and development. (1964). Proceedings. https://unctad.org/en/Docs/econf46d141vol1_en.pdf

Анотація

Качан В. В. Преференційні механізми у зовнішній торгівлі: загальноправовий аспект. – Стаття.

У даній статті досліджено загальнотеоретичні правові аспекти функціонування преференційних механізмів у зовнішньоекономічній діяльності. Відзначено, що сутність преференцій полягає у наданні більш вигідного конкурентного положення на внутрішніх ринках іноземним товарам, що походять з країн, що розвиваються, та найменш розвинених країн, порівняно з вітчизняними або походженням з розвинених країн, шляхом зменшення чи скасування мит. Також їх може бути запроваджено з метою поліпшення умов для імпорту товарів, що відсутні або наявні в обмеженій кількості у певній державі, при створенні зон вільної торгівлі чи інших подібних за своїм призначенням утворень, для окремих категорій посадових осіб. Окреслено позитивні риси та можливі ризики запровадження преференційних механізмів у зовнішній торгівлі. Відзначено необхідність формування надійного механізму контролю за правильністю визначення країни походження товару, оскільки цей фактор визначає застосовність до переміщуваних товарів преференційного режиму. Охарактеризовано зміни до законодавства України у сфері застосування преференційного митного регулювання, що викликані впровадженням в Україні режиму воєнного стану. Характерними рисами тарифних преференційних механізмів для

розвитку зовнішньої торгівлі визначені наступні: їх застосування є можливим як на взаємній, так й на односторонній основі; обмеженим є коло бенефіціарів – країни, що розвиваються; необхідність оформлення сертифікатів про підтвердження походження з країни цього пулу. Відзначено, що преференційні механізми, які забезпечують заходження на ринки розвинених країн товарів з країн, що розвиваються, не можна вважати абсолютно оптимальним інструментом зовнішньоторговельної діяльності у сучасних економічних реаліях, вони мають як позитивні, так й негативні сторони для країн, що їх надають та одержують. При їх запровадженні важливим є дотримання балансу та виваженості у формуванні митної політики держав з належним урахуванням усіх ризиків для соціального, економічного та політичного положення країн-донорів та країн-бенефіціарів.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, митна справа, тарифні та нетарифні заходи, лібералізація, країна походження.

Summary

Kachan V. V. Preferential mechanisms in foreign trade: general legal aspect. – Article.

This article examines the general theoretical legal aspects of functioning of preferential mechanisms in foreign economic activity. It is noted that the essence of preferences is to provide a more favorable competitive position for foreign goods, originating from developing countries in domestic markets and less developed countries, compared to domestic or origin from developed countries, by reducing or eliminating customs. They can also be introduced in order to improve the conditions for the import of goods that are absent or available in limited quantities in a certain state, when creating free trade zones or other entities similar in their purpose, for certain categories of officials. The positive features and possible risks are outlined of introduction of preferential mechanisms in foreign trade. It is noted that it is necessary to form a reliable mechanism for controlling the correctness of determining the country of origin of the goods, since this factor determines the applicability to the transferred goods of the preferential regime. The article characterizes the changes to the legislation of Ukraine in the sphere of application of preferential customs regulation caused by introduction of martial law in Ukraine. The characteristic features of tariff preferential mechanisms for the development of foreign trade are the following: their use is possible both on mutual and unilateral bases; the range of beneficiaries is limited – the developing countries; the need to issue certificates of proof of origin from the country of this pool. It is noted that the preferential mechanisms that ensure the entry of goods into the markets of developed countries from developing countries cannot be considered an absolutely optimal instrument of foreign trade activity in modern economic realities, they have both positive and negative aspects for the countries providing and receiving them. When introducing them, it is important to maintain balance and poiseness in the formation of customs policy of states with due regard to all risks to the social, economic and political situation of donor-countries and beneficiary-countries.

Key words: foreign economic activity, customs affairs, tariff and non-tariff measures, liberalization, country of origin.